

УДК 94 (477)

Сергій Троян

ПІВДЕННОНІМЕЦЬКЕ КУПЕЦТВО НА СЛУЖБИ ІСПАНСЬКОЇ КОРОНИ (XVI – ПОЧАТОК XVII СТ.)

У XVI столітті німецькі купці Вельзери і Фуггери взяли участь у колоніальних підприємствах на території Латинської Америки. Їхня діяльність підпорядковувалася іспанській колоніальній адміністрації, так як Іспанія володіла колоніями в цьому регіоні. Специфіка правління Вельзерів у Венесуелі витікала з торгового характеру їх підприємства. На відміну від іспанських колонізаторів вони не насаджували феодалізм, а здійснювали завойовницькі походи у віддалені райони країни. Само по собі підприємство німців носило ранньокапіталістичний характер, було перш за все торговою і банківською компанією. Гонитва за благородними металами займала головне місце в колоніальній діяльності південнонімецького купецтва в період первісного нагромадження капіталу. Вельзери, основна сфера діяльності яких знаходилася за межами Венесуели, не надавали своїй колонії великого значення. Вони прагнули до отримання швидких економічних результатів, але в умовах конкуренції з іспанцями до початку XVII століття втратили всі позиції у Венесуелі.

Ключові слова: колоніальна політика, Вельзери, Фуггери, Іспанія, Латинська Америка.

На відміну від низки європейських держав (Англії, Голландії, Франції, Іспанії, Португалії) Німеччина майже до кінця нового часу залишалася без власних заморських колоній. Її експансія і колонізація у XVI – середини XIX ст. розгорталися в основному на території Європи. Але це не означає, що впродовж XVI–XVIII ст. представники німецьтва з різних частин Священної Римської імперії німецької нації не здійснювали спроб по заволодінню заокеанськими територіями з подальшим їх закріпленням і підпорядкуванням.

Суттєву спонукальну роль у цьому відіграли процеси первісного нагромадження капіталу та торгова колонізація, інтенсивний розвиток якої був викликаний Великими географічними відкриттями. Подорожі Х. Колумба, В. да Гама, Ф. Магеллана ознаменувалися розширенням контактів європейців, зміною їхніх поглядів на світ, появою на карті Землі нових територій, населених невідомими раніше народами. Фактично з цього часу можна говорити про початок єдиної історії світової цивілізації.

Поряд з визначними географічними відкриттями важливе значення для початку нової історичної епохи мало європейське Відродження XVI–XVIII ст., пов'язане з грандіозними досягненнями в галузі мистецтва та науки. Показово, що у 1543 р. М. Коперник у книзі “Про обертання небесних сфер” пояснив видимий рух небесних світил обертанням Землі і створив геліоцентричну систему світобудови. Творчість діячів Відродження і наступної епохи Просвітництва була пройнята вірою у безмежні можливості людини, її волі і розуму. Водночас зміна світоглядних позицій європейців супроводжувалася утвердженням ідей про перевагу їхньої культури над культурами інших народів, а значить про відсталість цих народів і, звідси, культурно-цивілізаторську місію білої людини. Такі погляди стали вихідним пунктом, своєрідним поштовхом для формування ідеології колоніалізму. Ці ідеї месіанства безпосередньо вплинули на розвиток якісно нового етапу європейської колоніальної експансії, яка привела до створення колоніальної системи. Дуже швидко система колоніалізму проголосила наживу останньою і єдиною метою людства.

Мета наукової розвідки – характеристика й оцінка витоків німецького колоніалізму у вимірі заокеанської колонізаційно-підприємницької, колонізаційно-місіонерської та колоніально-експансіоністської діяльності німецтва в Південній Америці в період пізнього середньовіччя і раннього нового часу XV–XVI ст.

X X X X X

У Вест-Індії і обох Америках, основних районах колоніальної діяльності європейців того часу, були відкриті поклади золота і срібла, відбувався широкий розвиток спочатку тютюнових, потім цукрових і бавовняних плантацій. Проблема дешевої робочої сили у цих колоніях була вирішена шляхом ввозу рабів-африканців. До кінця XVI ст. монополія на колоніальну торгівлю, захоплення земель на Африканському континенті і в Америці належала Іспанії та Португалії. Із зміною шляхів міжнародної торгівлі і початком колоніальної ери до заокеанських загарбань активно прилучилися інші європейські держави – Англія, Франція, Голландія. Водночас у стосунки з Іспанією та Португалією, а потім з їх згоди і в спілкування з віддаленими заморськими країнами вступили німецькі купці.

Для ведення міжнародної торгівлі потрібні були не тільки великі капітали, але й відвага. Далекі подорожі були небезпечними: пірати на морях чи розбійники на суходолі грабували купців. Товар та гроші могли відібрати деякі сеньйори, через володіння яких пролягали торговельні шляхи. Нерідко мито за провіз товару сягало половини його вартості. Для захисту своїх інтересів купці, як і ремісники, об'єднувались у гільдії. Згодом вони створили торговельні компанії – об'єднання купців з різних міст зі своїми представництвами.

З початку XVI ст. південнонімецьке купецтво взяло активну участь в освоєнні територій, які були включені в систему світових економічних зв'язків у результаті Великих географічних відкриттів. Ще раніше у постійні або тимчасові контакти з різними країнами і народами за межами Європи вступили купці північнонімецьких міст, що об'єднувались у могутній Ганзейський торговий союз.

Перший приклад участі німців у колоніальних підприємствах відноситься ще до кінця XV ст., коли у 1482–1485 рр. португальський король Жуан II відправив в Африку дві експедиції під керівництвом Д. Кана. Велику допомогу другій експедиції надав її учасник, підприємливий купець і відомий учений-астроном з Нюрнберга М. Бехайм. Він багато років провів на службі у португальського короля, створив ряд навігаційних приладів і настанов з морської справи. М. Бехайм навчив португальців користуватися “посохом Іакова” – астролябією, викладав у лісабонській мореплавній школі і брав участь у далеких морських походах. Про його участь у другій експедиції Д. Кана стало відомо з напису, зробленого М. Бехаймом у 1492 р. на виготовленому ним першому в Європі Глобусі “Земне яблуко”, який мав діаметр 0,54 м і відобразив географічні уявлення про поверхню землі напередодні відкриття Нового Світу. Оригіналом для М. Бехайма служила карта світу, котра ґрунтувалася головним чином на даних Птолемея. На своєму глобусі на схід від африканського континенту і південніше Екватора німецький картограф зобразив два великих острови – Мадагаскар і Занзібар. Це було перше науково зафіксоване повідомлення європейця про ці африканські території. Щоправда, не применшуючи заслуг М. Бехайма, слід зауважити, що німецькі історики морських географічних відкриттів довго перебільшували значення його наукової діяльності під час колоніальних експедицій португальців. На це звернули увагу О. Пешель і Т. Руге – найвідоміші німецькі дослідники історії морських подорожей. Вони підкреслювали, що на глобусі М. Бехайма існували помилки в широтах відомих місць, котрі досягали 16 градусів, тоді як на картах того часу вони рідко перевищували 1 градус. Історики іронічно зауважували, що “Бехайм був посередній учений і поганий космограф”, а тому “мало ж користі могли отримати португальці від ученості нашого земляка” [1, с. 251–252].

Основною формою колоніальної діяльності верхньонімецького купецтва у XVI ст. були інвестиції капіталів в експедиції за прянощами і золотом. “Спрага золота” охопила всю Європу і не обминула німецьких підприємців. Це дуже добре підтвердив Х. Колумб у листі, відправленому ним з Ямайки 7 липня 1503 р. на адресу королівського подружжя Іспанії. Ось

що він писав: “Генуезці, венеціанці і всі, хто володіє перлинами, коштовним камінням та іншими дорогоцінностями, готові доставляти їх на край світу в обмін на золото. Золото – це досконалість. Золото створює скарби, і той, хто володіє ним, може здійснити все, що забажає, і здатний навіть вводити людські душі до раю” [2, с. 461]. Так, іспанці під керівництвом Кортеса награвували в країні інків золотих виробів на 380 тис. песо. У березні 1520 р. частина з них була доставлена у королівський палац. Великий німецький митець А. Дюрер, який знаходився у той час в Іспанії, був запрошений оглянути ці скарби. Під враженням побаченого художник писав: “Ніколи у житті так не раділо моє серце. Серед речей я побачив незвичайні художні цінності і був вражений винахідливістю людей, які жили у таких віддалених країнах” [3, с. 300–301]. Не дивно, що німецькі торговельно-підприємницькі також взяли безпосередню участь у конквісті та колонізації деяких південноамериканських територій.

Цьому сприяли також фактори, які зумовлювалися взаємозв'язком історичних процесів з психологією особистості. Капіталістичні відносини створювали нову ситуацію життєвого розвитку, котра відкривала широкі можливості для самореалізації особистості у різноманітних сферах життєдіяльності. Водночас піднесення почуття особи, розвиток духу індивідуальності, допитливості, ініціативності виступили об'єктивними передумовами в утвердженні нового суспільного ладу. На відміну від середньовіччя історична ситуація характеризувалася об'єднанням в практиці життя і діяльності представників правлячого прошарку різноманітних видів соціальної активності. “Таке розмаїття неусталених соціальних ролей створювало загальну атмосферу, в якій високо цінувалася індивідуальність і незвичайність” [4, с. 9], – відзначав російський історик Л. Баткін. Можна стверджувати, що в перехідну епоху від середніх віків до нового часу життєвий шлях особистостей, у тому числі й тих, що стали на стежку колоніальної політики, був значною мірою результатом їх власних зусиль, продуктом індивідуального самоствердження. Це особливо було характерно для представників німецького народу, які в умовах феодалної роздробленості Німеччини, відсутності єдиної держави були змушені розраховувати тільки на власні сили. Яскравим прикладом цього може бути діяльність членів торгового дому Вельзерів на колоніальному поприщі.

Вельзери були представниками німецького патриціату і на рубежі XV–XVI ст. зайняли друге місце після Фуггерів серед верхньонімецьких торговельно-банківських купецьких компаній. З 70-х років XV ст. Вельзери імпортували середземноморські товари та торгували сріблом Тіроля. У 1505–1506 рр. вони разом з італійськими купцями і Фуггерами здійснили експедицію в Сет-Індію, котра принесла їм 175 % прибутку. В першій половині XVI ст. факторії Вельзерів знаходилися у Данцигу, Нюрнбергу, Фрейбургу, Цюріху, Берні, Мілані, Генуї, Венеції, Римі, Антверпені, Ліоні, Лісабоні, Сарагосі, Севільї та інших містах. Після введення у 1506 р. монополії португальської корони на торгівлю прянощами Вельзери, як компенсацію одержали цукрові плантації на о. Мадейра.

Наступним етапом у посиленні позицій Вельзерів в іспанських колоніях було заснування ними у 1526 р. факторії на о. Еспаньола (Таїті) в Санто-Домінго. Це місто у той час фактично було столицею Нового Світу, центром іспанської колонізації. Через Санто-Домінго кораблі Вельзерів доставляли на узбережжя Америки вино, тканини, продовольство, коней, а в Європу експортували цукор. Факторія у Санто-Домінго використовувалася Вельзерами також як база для торгівлі рабами. У результаті один з представників цього дому – Варфоломей Вельзер – настільки збагатився, що зміг разом з Фуггерами надати імператору Священної Римської імперії німецької нації Карлу V позичку, яка дорівнювала 12 т золота. За це Вельзери отримали почесний дворянський титул та дозвіл займатися колоніальною політикою. За згодою імператора саме В. Вельзер у 1527 р. спорядив в Іспанії три кораблі, які під керівництвом Дальзінгера відправилися в Америку.

Численні слухи про багатства колоній, а також розрахунки на багаті поклади благородних металів підштовхнули компанію Вельзерів до участі в освоєнні Венесуели. У 1528 році габсбурзький король Карл V віддав Венесуелу в заставу банкірській родині

Вельзерів, які розробили план колонізації та призначили німецького губернатора Амвросія Ехінгера. Цього ж року він вирушив із Севільї разом з 281 поселенцями до Нового Світу. В Санто-Домінго від них відділилась група з 50 осіб та вирушила в Санта-Марту, де був вбитий губернатор та міг похитнутися іспанський контроль.

Г. Ейгнер та І. Зайлер – службовці фірми Вельзерів – уже 27 березня 1528 р. підписали з іспанською короною угоду, яка давала їм право на завоювання, заселення і управління Венесуелою. Німці обіцяли на протязі двох років заснувати там два поселення по 300 чоловік і три фортеці, а також прислати з Німеччини 50 гірничих майстрів, щоб “виявити копи і рудні жили золота, срібла та інших металів” [5, с. 243]. У 1528–1529 рр. Вельзери підписали перші контракти з гірничими робітниками, які через Санто-Домінго відправилися у Венесуелу. Колоністам надавалися ділянки землі для спорудження будинків і заняття сільським господарством. Через чотири роки ці ділянки ставали їх власністю. Водночас німці зобов’язувалися спорядити чотири кораблі на 200 чоловік для придушення бунту індіанських племен і частини колоністів у прикордонній з Венесуелою іспанській провінції Санта-Марта. Такими були перші кроки Вельзерів на поприщі колоніальної діяльності в Південній Америці.

Додатково до березневого договору Ейгнер і Зайлер у квітні 1528 р. уклали угоду з Ф. де Лос Кобосом, який мав привілеї корони на видобуток благородних металів в Америці. Німцям надавалося право на отримання 1% від золота і срібла, знайденого і добутого у провінціях Санта-Марта та Венесуела. Вони отримали від короля монополію на ввіз в іспанські колонії протягом чотирьох років 4 тис. негрів-рабів. За це Ейгнер і Зайлер (фактично від імені Вельзерів, які стояли за ними) платили короні 20 тис. дукатів і повинні були продавати негрів у Санта-Домінго не дорожче, ніж по 55 дукатів. У 1529 р. з Німеччини до Америки прибуло також за одними даними 50, а за іншими – 80 гірничих робітників [6, с. 52]. Однак спроби Вельзерів налагодити видобуток руди, золота і срібла в колонії зазнали невдачі, а доля німецьких робітників була плачевною. Тільки 11 з них у 1531 р. зуміли повернутися до Німеччини, де розпочали тривалий, але безуспішний процес проти Вельзерів.

Успішні кроки по видобутку руди були здійснені нюрнберзьким бюргером Г. Тетцелем у середині 40-х рр. XVI ст. на Кубі. Там він організував компанію, до якої ввійшли два його брати, два зятя, а також Л. Нюрнбергер, зв’язаний з Вельзерами. Управління знаходилося в руках Тетцеля, а в Нюрнбергу справи фірми вів його брат. 11 січня 1546 р. Тетцель уклав з іспанською короною договір на 20 років про експлуатацію кубинських мідних копалень. Через два роки губернатор Сантьяго-де-Куба писав королю, що Тетцель виплавляє мідь тільки для себе і відмовляється розкрити секрет плавки, поки всі жителі острова не пообіцяють здавати йому “вічно” 1/20 всієї добутої міді [7, с. 471]. За угодою 1550 р. колоністи, які бажали організувати виплавку міді, могли віддавати своїх рабів на чотирьохмісячне навчання до Тетцеля. У вигляді компенсації останній отримував 3% із всієї виплавленої на острові міді. Тетцель також зберігав становище монополіста у збуті міді, котрий здійснював через своїх довірених осіб [8, с. 482]. У 1571 р. Тетцель поновив свій договір з короною. Однак після його смерті рудники і плавильні перейшли до іспанців.

Вельзери разом з Фуггерами здійснили невдалу спробу організувати видобуток срібла у Мексиці. У 1536 р. К. Райзер, севільський фактор Фуггерів, і зв’язаний з Вельзерами Л. Нюрнбергер надіслали гірничих і плавильних робітників у Таско. Там були збудовані рудники, але вони виявилися збитковими, що привело до великих грошових втрат їх засновників. Отже, південнонімецьке купецтво не відіграло суттєвої ролі в організації видобутку благородних металів в Америці у XVI ст. До того ж його підприємницька діяльність у цій сфері припала на першу половину, а основний потік срібла з Америки в Європу ринув починаючи з 60-х років.

За 28 років “правління” Вельзерів у Венесуелі мова може йти про діяльність тільки трьох німецьких губернаторів: А. Альфінгера, Н. Федермана і Г. Хоермута. Правління Г. Рембольта у 1542–1543 рр. здійснювалося з перервами і припало на період, коли Вельзери фактично вже покинули Венесуелу. Німецькі губернатори одночасно були службовцями

фірми Вельзерів і мали перед ними серйозні зобов'язання. Загальна кількість німців – службовців Вельзерів, які брали участь у завоюванні Венесуели, навряд сильно перевищувала кількість у 10–12 чол. [9, с. 251]. Вельзери поклали на своїх підлеглих всю відповідальність за можливі збитки і водночас підкреслювали, що весь прибуток належить компанії. Вірогідніше всього, що цим вони прагнули забезпечити права компанії, оскільки особам, які діяли в колоніях, безумовно, надавалися можливості для особистого збагачення. Німецькі колонізатори уже на початку своєї діяльності користувалися цим сповна. Їхня психологія, весь хід думок були підпорядковані прагненню наживи будь-якою ціною, у тому числі за рахунок не тільки конкурентів, але й у деяких випадках навіть партнерів. Це добре проявилось у діяльності німецьких посадових осіб на території Венесуели.

Не дивлячись на обмеження з боку Вельзерів, іспанської королівської адміністрації і магістрату м. Коро (у другому провінційному центрі Маракайбо весь час управляли тільки іспанці), німецькі губернатори, особливо у перші роки їх діяльності, юридично і фактично користувалися у Венесуелі широкими правами. Вони мали право розглядати громадянські і карні справи, а також скарги, зміщувати старих і призначати нових посадових осіб, засновувати поселення або фортеці, здійснювати походи вглиб території, завойовувати нові землі і з цією метою залучати до походів іспанських колоністів. По суті губернатори розпоряджалися всією військовою здобиччю після сплати королівської п'ятини, яку повинні були ділити між колоністами і конкістадорами. Оскільки у руках німецьких губернаторів у Коро зосереджувалася реальна військова й адміністративна влада, то вони могли проводити досить незалежну політику в своїх інтересах, та в інтересах своїх патронів – компанії Вельзерів. Особливо яскраво це проявилось в політиці стосовно іспанських колоністів у роки правління Альфінгера. Він прагнув зміцнити свою владу, використовуючи фактично торгівлю монополією Вельзерів у Венесуелі. Іспанцям заборонялося вести самостійну торгівлю з індіанцями і тільки кораблям Вельзерів дозволялося заходити у Венесуелу. Хоча у 1531 р. ця заборона була скасована, однак населення міст Коро і Маракайбо продовжувало повністю залежати від поставок Вельзерами морським шляхом з Санто-Домінго та інших міст продовольства, одягу, коней. Особливості діяльності німецьких губернаторів у Венесуелі, що викликали невдоволення іспанських переселенців, були закономірним наслідком політики торгової компанії Вельзерів, яка прагнула забезпечити собі максимальний прибуток при мінімальних затратах. Така політика впливала з світоглядних позицій німців, які хотіли швидко збагатитися, поки іспанці давали їм таку можливість.

Німці з компанії Вельзерів вступали також у контакт з місцевим індіанським населенням. На основі капітуляції 1528 р. губернатори мали право перетворювати корінних жителів у рабів тільки у випадку збройного опору європейцям. У 1531 р. іспанський король відмінив рабство індіанців у всіх заморських колоніях. Однак у Венесуелі німецькі губернатори та їх заступники продовжували широко використовувати рабів-індіанців як носильників під час експедицій. При цьому німці дуже часто жорстоко поводитися з місцевим населенням. За свідченням очевидців, у результаті десятирічного правління німецьких губернаторів у Венесуелі кількість індіанського населення різко скоротилося [10]. Це були перші прояви жорстокого поводження німецьких колонізаторів з туземцями. Пізніше воно стане нормою їхньої поведінки в колоніях, моральним виправданням якої будуть посилення на відсталість народів колоній, необхідність навчити їх працювати і користуватися благами цивілізації.

Основною метою німецьких походів углиб країни було захоплення золота в індіанських племен. Про це свідчать повідомлення їх німецьких учасників: “Історія Індії” Федермана та “Щоденник”, листи Ф. фон Гуттена (двоюрідного брата відомого гуманіста У. фон Гуттена). Службовці Вельзерів за час управління Венесуелою здійснили шість експедицій углиб континенту. Щоправда, віддаленість районів пошуку, прискіпливий контроль з боку іспанської королівської адміністрації утруднювали Вельзерам реалізацію їх планів. Крім того, уже з самого початку управління Венесуелою німецькі губернатори зустріли опір з боку місцевих властей та іспанських колоністів, які прагнули до освоєння відкритих

територій, а не до організації експедицій з метою пошуку Ельдорадо – багатих на золото земель.

Остання експедиція, яка продовжувалася з серпня 1541 р. до травня 1546 р., закінчилася для Вельзерів плачевно. Її очолювали призначений заступником губернатора фон Гуттен і старший син голови аугсбурзького торговельного дому Б. Вельзер. Метою походу були пошуки Ельдорадо, а маршрут пролягав з Коро до Східних Анд. У цей час іспанська колоніальна адміністрація направила свого чиновника Х. де Карвахала в Коро для розслідування діяльності німецьких губернаторів. На початку 1545 р., дізнавшись про завершення експедиції фон Гуттена і про багату здобич, де Карвахал зі своїм загonom вийшов йому назустріч. Карвахал прагнув захопити великий вантаж золота і використав також для цього невдоволення багатьох іспанських конкістадорів німецькими керівниками походу. Після тривалих переговорів фон Гуттен і Б. Вельзер були несподівано захоплені людьми Карвахала і страчені. Це фактично привело до остаточного згортання діяльності компанії Вельзерів у Південній Америці.

Таким чином, діяльність торговельно-підприємницького дому Вельзерів у Венесуелі була нетривалою. Лише 10–12 років компанія фінансувала це підприємство. Крім того, правління Вельзерів було обмеженим, тому що німецькі губернатори – службовці фірми – діяли під судовим та адміністративним контролем іспанської феодальної держави. Все це утруднювало Вельзерам проведення самостійної колоніальної політики, яка б повністю відповідала їх інтересам. У цілому є підстави вважати, що підприємство німців у Венесуелі виявилось збитковим. Зокрема, прибутки іспанців, які мали там набагато міцніші позиції, були мізерні: з 1529 по 1538 рр. вони становили всього 1200 песо. Самі Вельзери оцінювали свої збитки в провінції за 11 років (з 1529 по 1540) у 110 тис. дукатів. Водночас у 1554 р. у торговій книзі борги Вельзерам “губернаторства Венесуела” дорівнювали 7556 гульденів або приблизно 5670 дукатів [11, с. 136]. Не дивно, що у 1556 р. Вельзери повністю розчарувалися у своєму південноамериканському підприємстві і добровільно відмовилися від всіх прав на Венесуелу.

Специфіка правління Вельзерів у Венесуелі витікала з торгового характеру їх підприємства. На відміну від іспанських колонізаторів вони не насаджували феодалізм, а здійснювали завойовницькі походи у віддалені райони країни. Само по собі підприємство німців носило ранньокапіталістичний характер, було перш за все торговою і банківською компанією. Це визначало її політику в південноамериканських володіннях. Погоня за благородними металами займала головне місце в колоніальній діяльності південнонімецького купецтва в період первісного нагромадження капіталу. Вельзери, основна сфера діяльності яких знаходилася за межами Венесуели, не надавали своїй колонії великого значення. Вони прагнули до отримання швидких економічних результатів, не турбуючись при цьому про населення колонії, що викликало його невдоволення, яке доповнювалося національними і релігійними моментами. Після втрати всіх позицій у Венесуелі справи компанії Вельзерів погіршилися. Її керівник В. Вельзер за виступ проти іспанців був страчений. Все це підірвало могутність фірми і в 1614 р. аугсбурзькі Вельзери збанкрутували.

Х Х Х Х Х

Розглянувши колоніальну діяльність німців у Центральній і Південній Америці в XVI ст., можна зробити певні висновки про її вплив на зародження елементів ідеології німецького колоніалізму.

Німецькі колонізатори в Південній Америці займали підпорядковане становище, отримавши часткове право на володіння Венесуелою з рук іспанської корони. Тому вони повинні були у значній мірі рахуватися з інтересами своїх покровителів. Водночас, добре розуміючи, що у будь-який момент можуть втратити права на експлуатацію земель у Новому Світі, Вельзери прагнули якомога швидше одержати максимальні прибутки від володіння колонією. З цією метою вони встановили свою торгову монополію, а також здійснювали

завойовницькі грабіжницькі походи вглиб території, залучаючи до них велику кількість іспанських колоністів. Це все накладало відбиток на формування психологічного стереотипу “вічно другої” у колоніальних справах німця-колонізатора. Він повинен був за рахунок кращої організації справи, раціональнішого використання часу, хитрощів і кмітливості, а де можна сили і тимчасової переваги отримати по можливості швидкий і максимальний прибуток з колонії, не хештуючи при цьому ніяким методами. Ця психологічна установка з самого початку стала одним з елементів ідеології німецького колоніалізму, визначивши, водночас, одну з її специфічних рис.

Опинившись у Новому Світі у чужому (іспанському) колоніальному оточенні, німці зуміли зосередити реальну адміністративну і військово-політичну владу тільки в руках мізерної групки службовців компанії Вельзерів, основну частину яких складали губернатори та їх заступники. Вони змушені були діяти як чиновники іспанської адміністрації, але при цьому прагнули скористатися всією повнотою своєї влади, по можливості навіть не рахуючись зі своїми фактичними покровителями – іспанцями, інтереси яких виражала широко розгалужена іспанська колоніальна адміністрація в Латинській Америці. Це вело до формування у німців ще одного психологічного стереотипу – з одного боку, прагнення використати слабкі сторони в системі колоніального покровителя, держави-метрополії, з рук якої отримане право на тимчасове володіння територією, а, з другого, прагнення до служби і партнерства з метою одержання колоніального прибутку. Значно пізніше цей стереотип перетворився в ідейну установку, якою користувалися німецькі колонізатори, проникаючи у сфери впливу сильніших і більш досвідчених колоніальних суперників.

Умови колоніальної діяльності німців у Південній Америці сприяли виробленню у них психологічної установки на небажання займатися серйозною і довготривалою господарською роботою. Вона проявилася в орієнтації в основному на торговельно-посередницькі й торговельно-лихварські підприємства, а також на заходи, які б давали швидкий економічний ефект – завойовницькі, грабіжницькі походи та інтенсивну розробку покладів дорогоцінних металів і коштовного каміння силами кваліфікованих переселенців з Німеччини і з використанням монополії на найновіші технічні винаходи. Таким конструктивним формам діяльності як заснування сільськогосподарських поселень колоністів, будівництво і зміцнення фортець, прокладання доріг німецькі губернатори приділяли значно менше уваги. Тому господарський ефект для колоній був незначним, навіть мізерним, а німці, водночас, звалили до нераціонального господарювання в колоніальних країнах, орієнтованого фактично на тимчасові переваги, а не на перспективу. Це стало ще одним елементом ідеології німецького колоніалізму, який пізніше значно послабив можливості Німеччини у колоніальному суперництві з іншими європейськими державами-метрополіями.

Такими були основні ідейно-психологічні наслідки перших колоніальних підприємств німців у латиноамериканських країнах, які мали безпосередній чи опосередкований вплив на формування різних елементів і сторін ідеології німецького колоніалізму.

Список використаних джерел

1. *Магидович И. П.* Очерки по истории географических открытий: В 5 т. / И. П. Магидович, В. И. Магидович. – М.: Наука, 1982. – Т. I. – С. 251–252.
2. *Путешествия Христофора Колумба.* Дневники, письма, документы. – М.: Географгиз, 1961. – С. 461.
3. *Косидовский З.* Когда солнце было богом / З. Косидовский. – М.: Наука, 1970. – С. 300–301.
4. *Баткин Л. М.* Итальянские гуманисты: стиль жизни, стиль мышления / Л. М. Баткин. – М.: Наука, 1978. – С. 9.
5. *Савина Н. В.* Южнонемецкий капитал в странах Европы и испанских колониях в XVI в. / Н. В. Савина. – М.: Наука, 1982. – С. 243–244.
6. *Halber K.* Die überseeischen Unternehmungen der Welser / K. Halber. – Lpz., 1903. – S. 52, 78–79.
7. *Werner T. G.* Das Kupferhüttenwerk des Hans Tatzel aus Nürnberg auf Kuba (1545–1571) / T.G. Werner // Vierteljahrsschrift für Sozialbund Wirtschaftsgeschichte. – 1961. – Bd.48. – Anhang N 9,12. – S.471–475, 478–479.
8. *Ibid.* – Anhang N 14. – S. 481–486.
9. *Савина Н. В.* Вказ. праця. – С. 251.
10. *Там само.* – С. 260.
11. *Fragment des Schuldbuches der Augsburger Welser von 1554 bis 1560* // Soripte Nercaturae. – Fol. 38. – S. 136.

Сергей Троян

**ЮЖНОНЕМЕЦКОЕ КУПЕЧЕСТВО НА СЛУЖБЕ ИСПАНСКОЙ КОРОНЫ
(XVI – НАЧАЛО XVII В.)**

В XVI веке немецкие купцы Вельзеры и Фуггеры приняли участие в колониальных предприятиях на территории Латинской Америки. Их деятельность подчинялась испанской колониальной администрации, так как Испания владела колониями в этом регионе. Специфика правления Вельзеров в Венесуэле вытекала из торгового характера их предприятия. В отличие от испанских колонизаторов они не насаждали феодализм, а осуществляли завоевательные походы в отдаленные районы страны. Само по себе предприятие немцев носило раннекапиталистический характер, было, прежде всего, торговой и банковской компанией. Погоня за благородными металлами занимала главное место в колониальной деятельности южнонемецкого купечества в период первоначального накопления капитала. Вельзеры, основная сфера деятельности которых находилась за пределами Венесуэлы, не придавали своей колонии большого значения. Они стремились к получению быстрых экономических результатов, но в условиях конкуренции с испанцами в начале XVII века потеряли все позиции в Венесуэле.

Ключевые слова: колониальная политика, Вельзеры, Фуггеры, Испания, Латинская Америка.

Serhiy Troyan

**SOUTHERN GERMAN MERCHANTS IN THE SERVICE OF THE SPANISH CROWN
(XVI – EARLY XVII CENTURY)**

In the XVI century German merchants Welser and Fuggers took part in the colonial enterprises in Latin America. Their activities are subordinate to the Spanish colonial administration, as Spain had colonies in the region. The specificity of the Board Welser in Venezuela flowed from commercial nature of their enterprise. In contrast to the Spanish colonial feudalism they did not plant, and carried out military campaigns in remote areas of the country. This in itself was of early capitalist enterprise Germans character was primarily retail and banking company. The pursuit of noble metals is central to the activities of the colonial south German merchants in the period of primitive accumulation of capital. Welser, whose main activity of which was outside of Venezuela, did not give their colony much. They seek to realize rapid economic results, but in competition with the Spanish in the early century XVII lost all the positions in Venezuela.

Key words: colonial policy, Welser, Fugger, Spain, Latin America.